

Parkinson Café Oldenzaal

23 april 2026

Laura Holtzer

Parkinsonapotheker

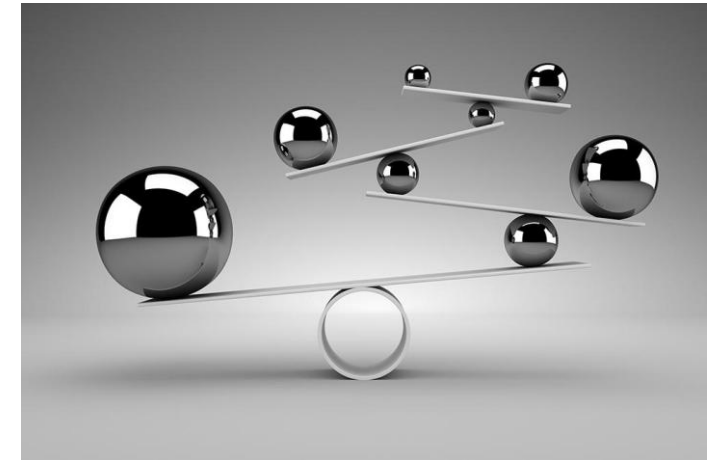
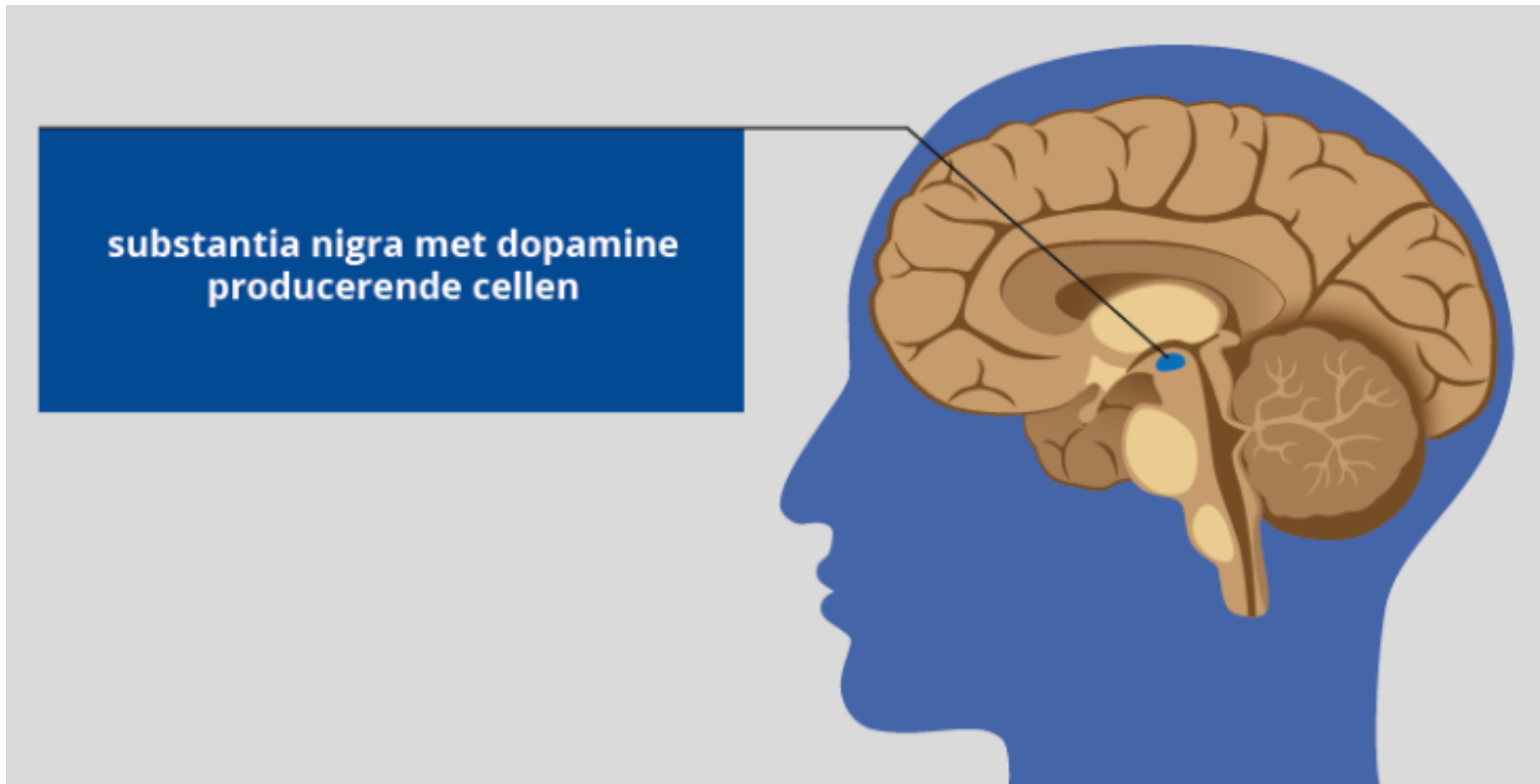
April doet wat ie wil

Waar gaan we het over hebben?

- Zijn er vragen vanuit het publiek?
- Medicatie bij de ziekte van Parkinson
- Andere behandelopties
- Rol van de apotheker en het apothekerteam

Parkinsonzorg
in de
apotheek

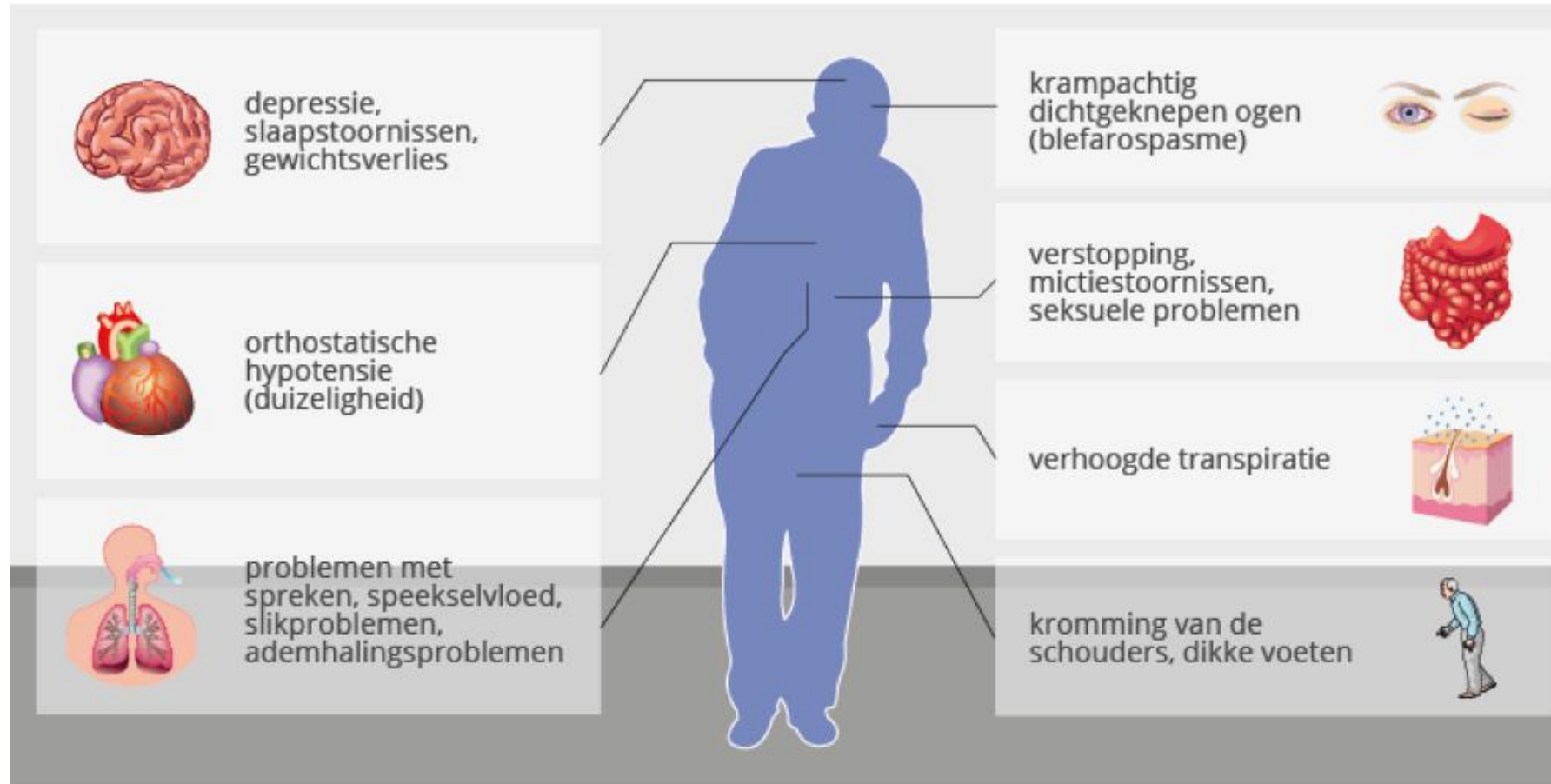
Ziekte van Parkinson – verminderde balans

Problemen door verstoorde balans

Problemen door verstoorde balans

April doet wat ie wil...

- Elk mens is anders
- Elk brein is anders
- Elk Parkinsonbrein is anders
- Elke dag met Parkinson is anders

En daarom: elk medicatie schema is anders

Medicatie bij de ziekte van Parkinson

Op zoek naar een nieuwe balans

De neuroloog in het ziekenhuis schrijft de recepten voor.

- De medicijnen remmen de ziekte niet.
- Er zijn verschillende tabletten en pleisters.
- Ze kunnen er wel voor zorgen dat je makkelijker beweegt en minder trilt.
- De medicijnen kunnen bijwerkingen hebben.

Bijwerkingen van medicijnen

Op zoek naar een nieuwe balans

Verschil tussen bijwerkingen en een te hoge dosering (verschil is soms lastig)

---

opeens in slaap vallen

misselijk zijn

hoofdpijn

droge mond

in de war zijn

---

over bewegelijk zijn

geen controle over gedrag

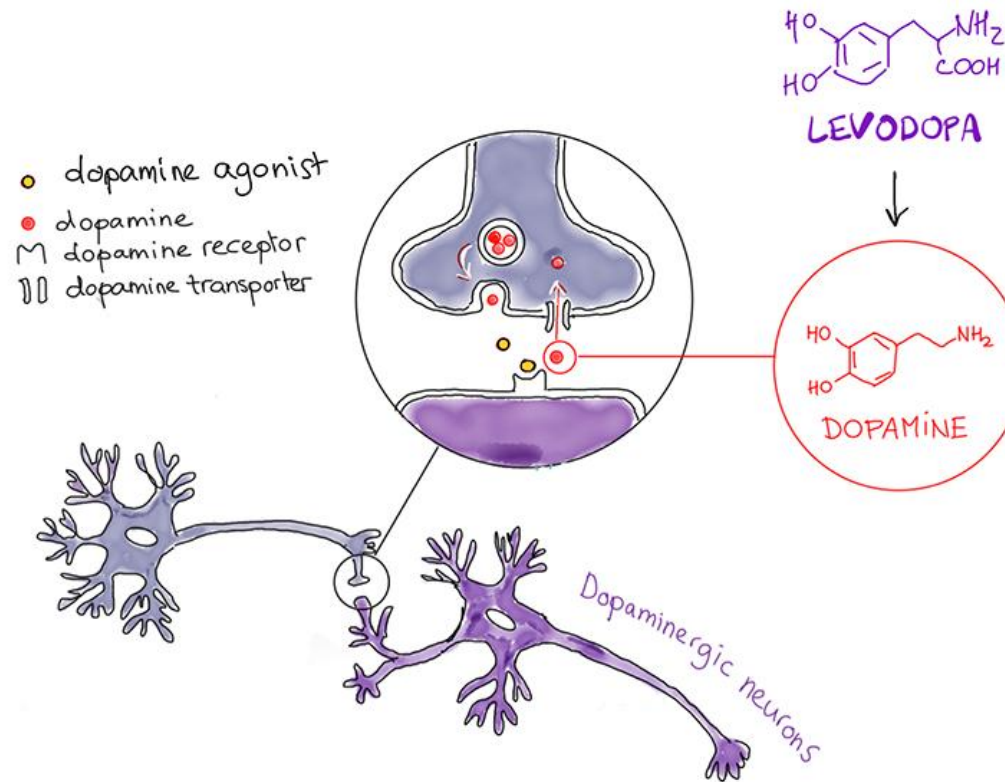
Ook kun je er last van hebben dat de medicijnen steeds vroeger op de dag niet meer werken. Waardoor je steeds vaker extra medicijnen wilt nemen.

In de hersenen

Zenuwcellen die dopamine maken

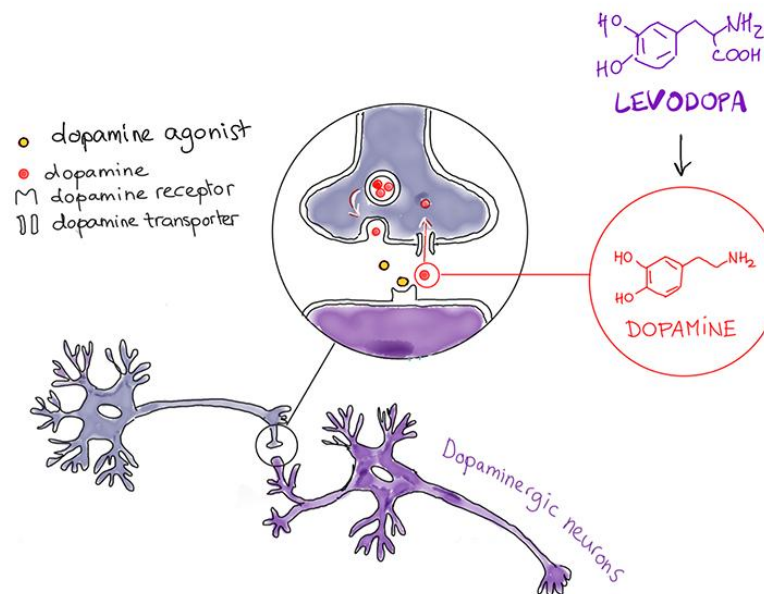
Medicijnen die op dopamine lijken:

- Levodopa
- Dopamine agonist

Levodopa

- Dit medicijn gaat naar de hersenen en de hersenen maken er dopamine van.
- Dit medicijn helpt het beste tegen klachten van hoe u beweegt.
- Start met lage dosering; de dosering wordt langzaam verhoogd.
- Er is een stofje nodig om levodopa door de bloedhersenbarriere te krijgen:
  - Benserazide (Madopar®)
  - Carbidopa (Sinemet®)

Bijwerkingen van levodopa

Bijwerkingen of klachten door een te hoge dosering:

- Ongecontroleerde bewegingen
- Geen controle hebben over gedrag
- Ineens in slaap vallen
- Misselijkheid
- Hoofdpijn
- Duizeligheid

Levodopa middelen

Snelle afgifte

- Madopar® disper tablet
- Nieuw: Inbrija® inhalator

Normale afgifte (liefst 30 min voor of 60 minuten na het eten)

- Madopar® capsule / tablet of generiek
- Sinemet® tablet of generiek

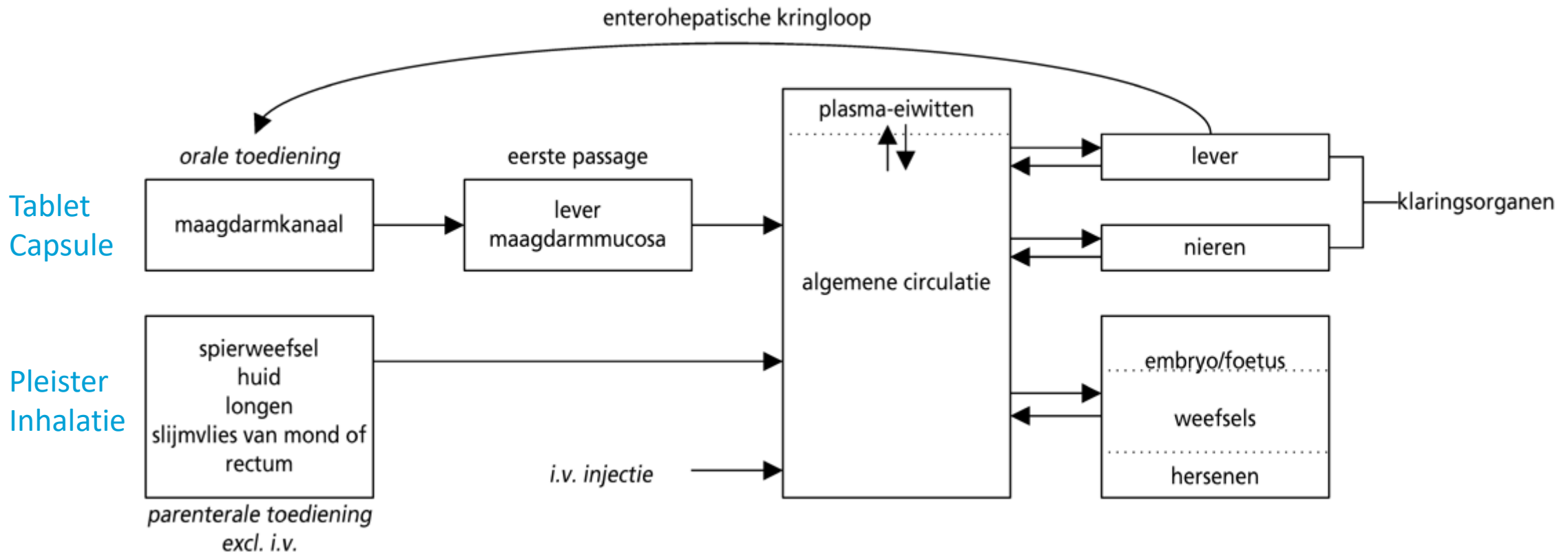
Vertraagde afgifte

- Madopar® HBS = Hydrodynamically Balanced System
- Sinemet® MGA (generiek)

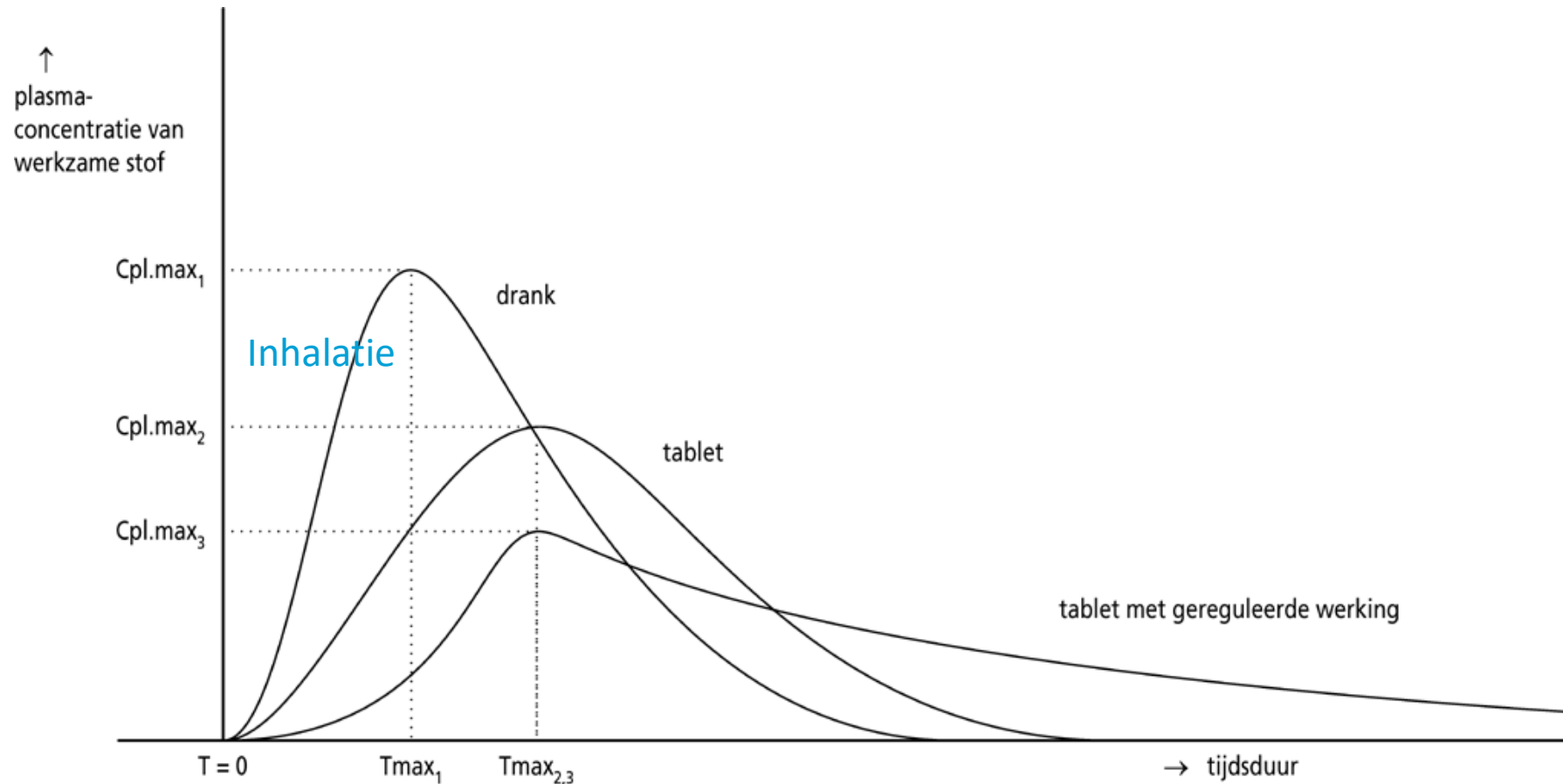

Of met
toevoeging
COMT-remmer
Entacapon
Stalevo®

Van mond tot... en wat kan nog meer?

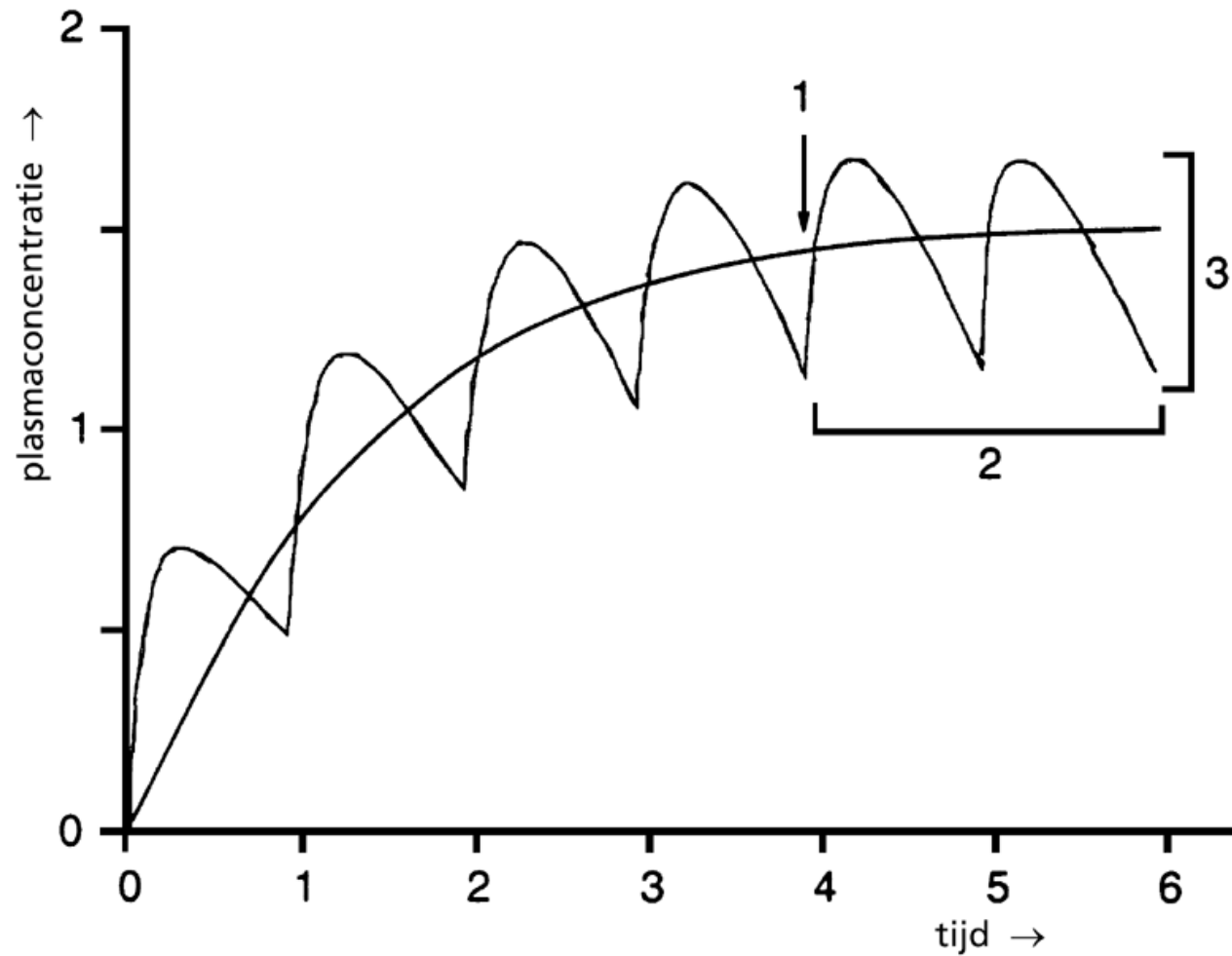
Verskil in werkingsduur

op $T = 0$ eenmalige orale inname van het geneesmiddel

Oppervlakte onder de curve (AUC) is voor alle 3 gelijk, indien zelfde hoeveelheid van de werkzame stof beschikbaar komt in algemene circulatie.

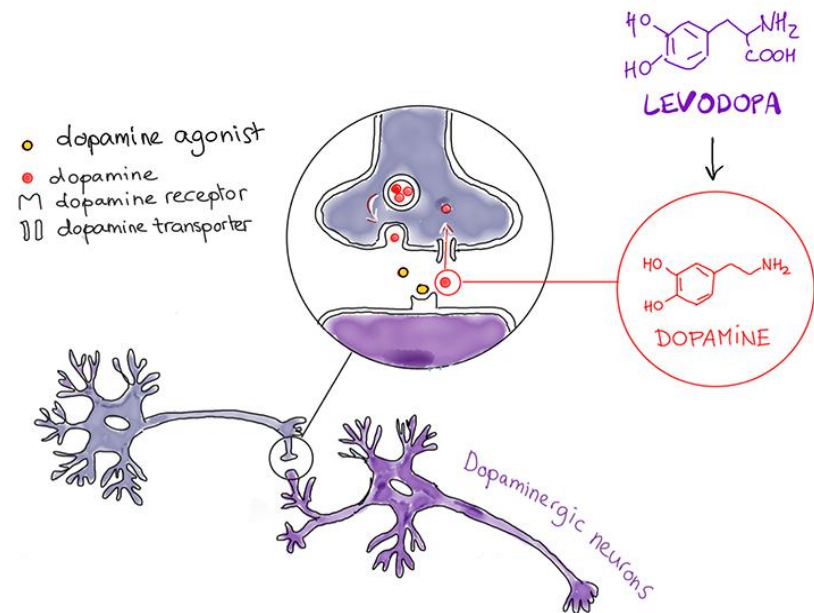
Wat gebeurt er met de tabletten in mijn bloed als ik ze achter elkaar inneem?

Dopamine-agonisten

Deze medicijnen lijken op dopamine.

- Het effect is vergelijkbaar met levodopa, maar werkt vaak iets minder sterk.
- Er zijn tabletten (lang- en kortwerkend) en pleisters
- Minder last van ongecontroleerde bewegingen
- Meer slaperigheid en hallucinaties als bijwerking
- Verder zijn de bijwerkingen vergelijkbaar

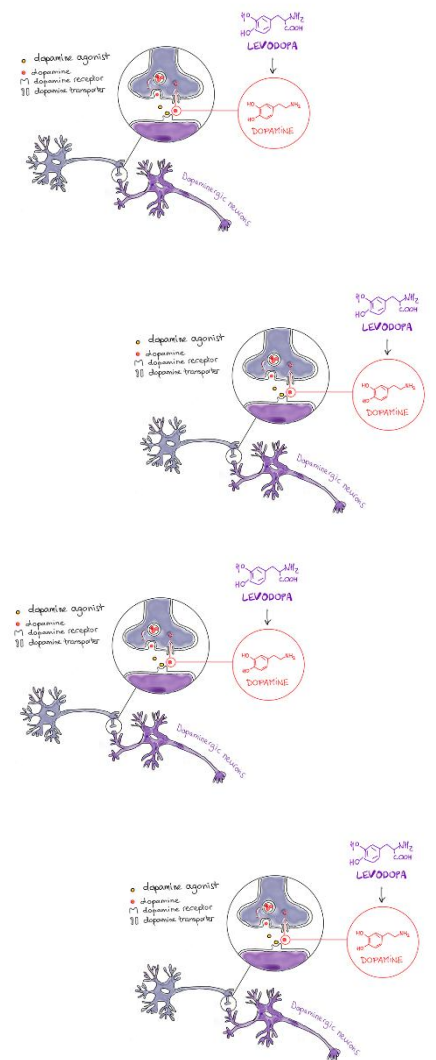
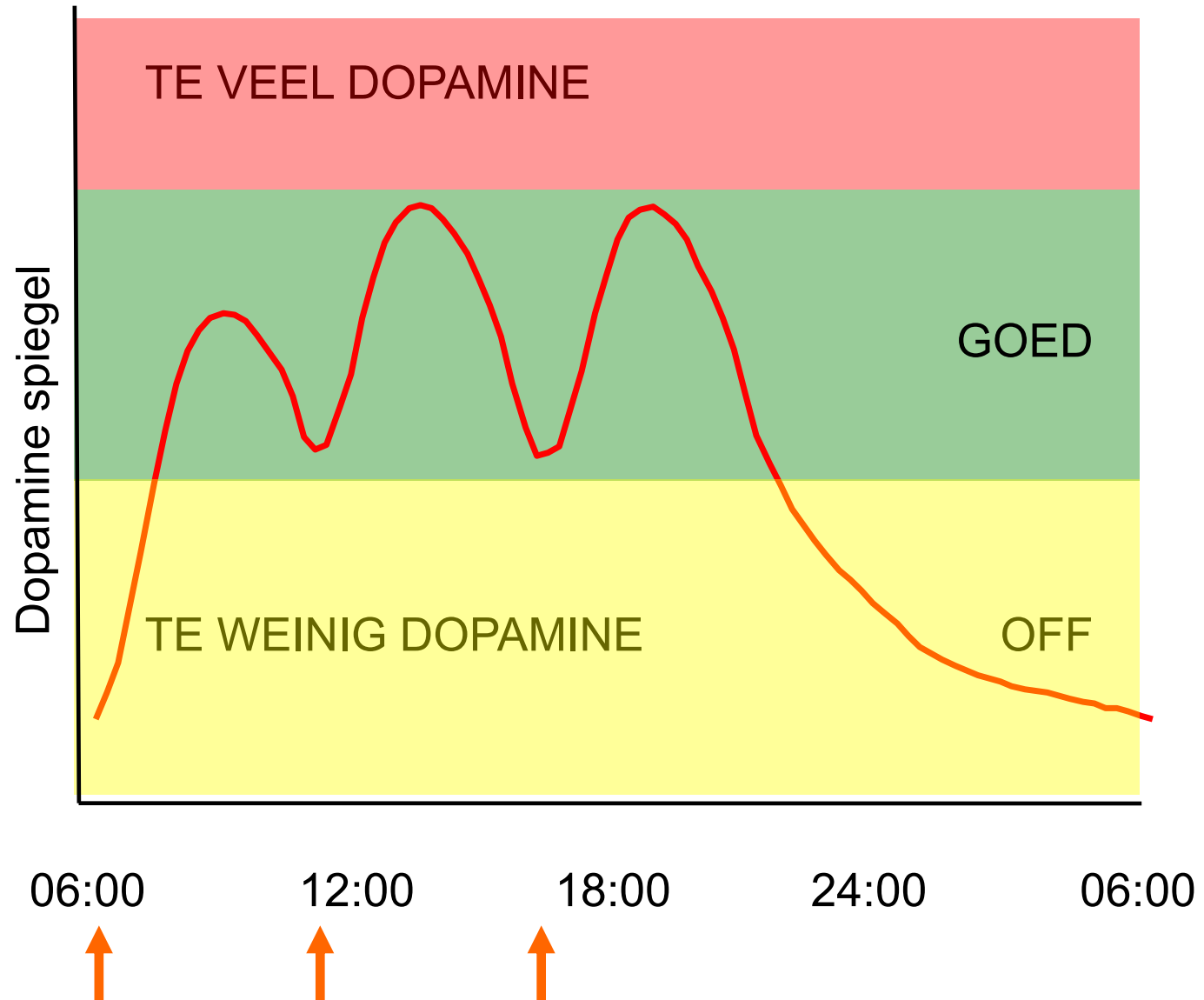

Dopamine-agonisten

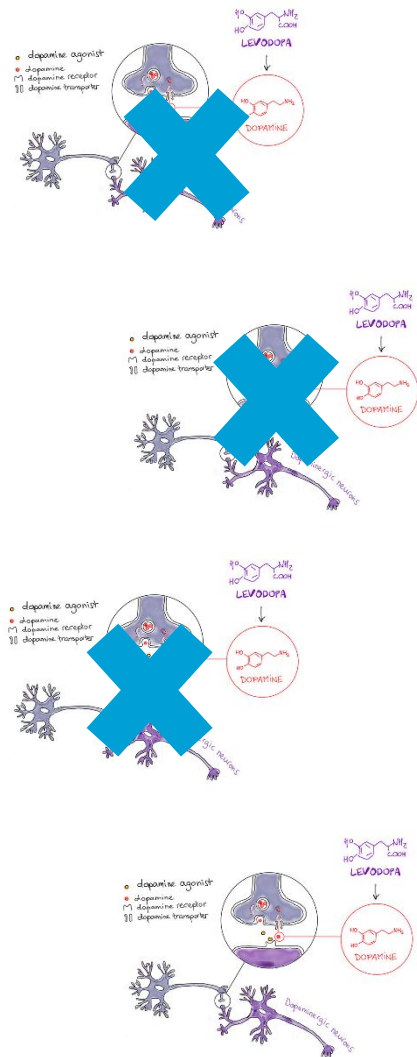
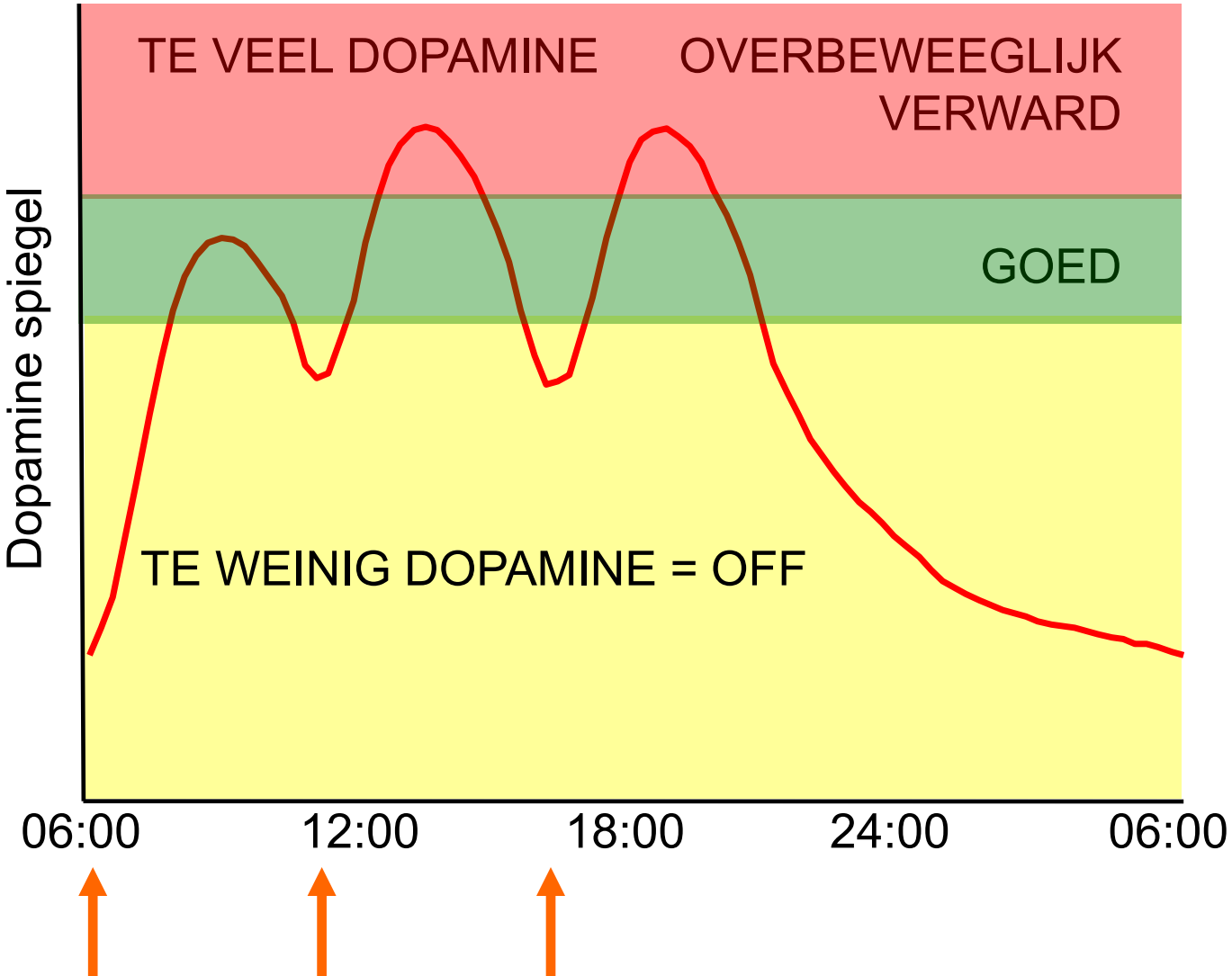
- Pramipexol kortwerkend en langwerkend
- Ropinirol tablet
- Rotigotine pleister
- Apomorfine pomp

Pramipexol MGA tablet
kan je terugvinden in
de ontlasting

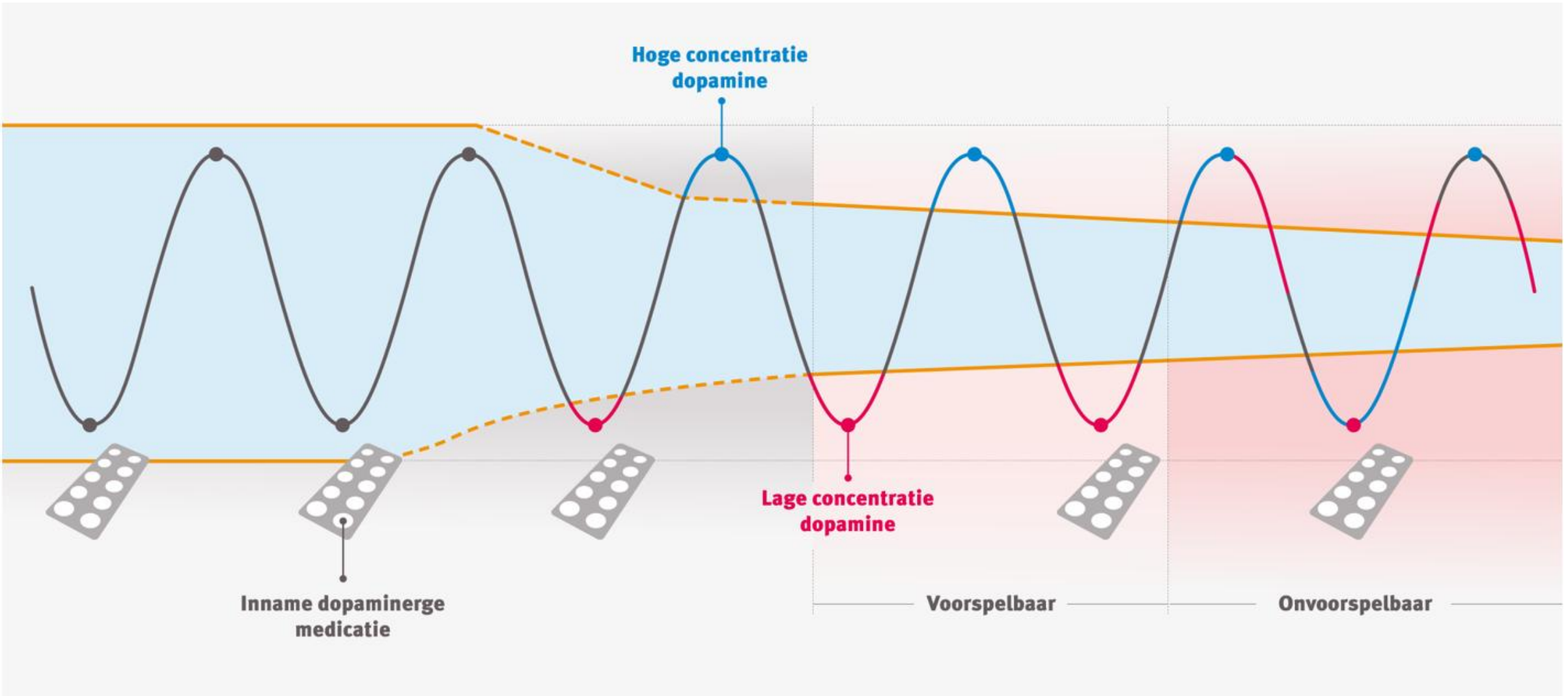
Aan het begin: meestal lukt het een goede balans te vinden

Later stadium van Parkinson: moeilijker een goede balans te houden

Parkinsonmedicatie en het effect van inname momenten

 Dopaminespiegel

 Inname dopaminerge medicatie

 On-fase

 Grenzen dopamine buffer

 Dyskinesie

 Off-fase

Andere medicijnen

- Verlenging van levodopa beschikbaarheid in het brein: bijvoorbeeld entecapon
- Verlenging van dopamine beschikbaarheid in het brein: bijvoorbeeld selegiline
- Bij veel over bewegelijkheid na inname medicatie: bijvoorbeeld amantadine
- Voor een rusttremor bij relatief jonge patiënten zonder geheugen problemen: bijvoorbeeld biperideen
- Voor trillen tijdens stress: bijvoorbeeld propranolol
- Medicijnen tegen niet-motore problemen
  - Orthostatische hypotensie
  - Vertraagde maaglediging
  - Obstipatie
  - Urine incontinentie
  - ...

Geheugen en Parkinson

Boodschapperstoffen in het brein zijn uit balans

Een teveel aan dopamine (door bijvoorbeeld medicijnen) kan zorgen voor een tekort aan een andere boodschapperstof: acetylcholine.

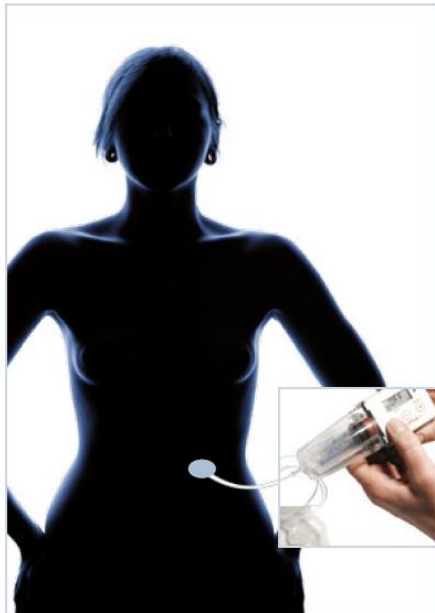
Een tekort aan acetylcholine kan zorgen voor een verminderd geheugen.

Soms kan het helpen rivastigmine (capsules of pleisters) te gebruiken, dit zorgt voor meer acetylcholine in het brein

Andere behandel mogelijkheden

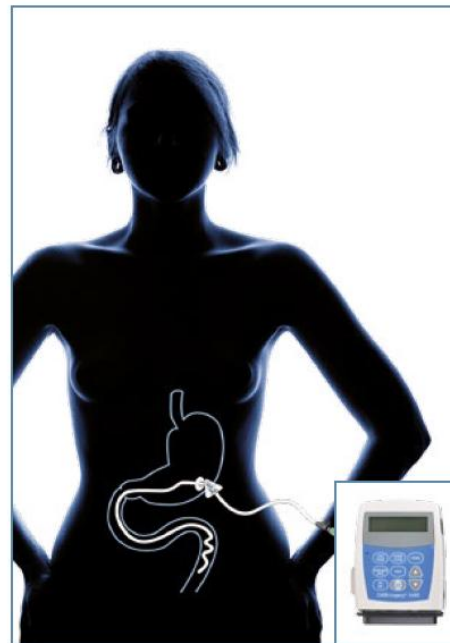
Apomorfine pomp

- CDS-therapie: Continue Dopaminerge Stimulatie
- toediening medicatie met een naaldje net onder de huid via pomp
- combinatietherapie apomorfine pomp + pillen/pleister
- stofnaam: apomorfine (dopamine agonist)

Duodopa pomp

- CDS-therapie: Continue Dopaminerge Stimulatie
- toediening medicatie met een sonde via de buikwand direct in de dunne darm via pomp
- monotherapie
- stofnaam: levodopa/ carbidopa

DBS

- CDS-therapie: Continue Dopaminerge Stimulatie
- toediening van elektrische pulsjes met elektroden direct in de hersenen en via een soort pacemaker
- combinatietherapie DBS + tabletten/pleister

Rol van de apotheker

‘Goed en veilig medicijngebruik’

- Past het medicijn goed bij de andere medicatie?
- Kan het medicijn gebruikt worden bij de ziektebeelden van de patiënt?
- Past de dosering van het medicijn goed bij de patiënt?
- Hoe is de nier- en/of leverfunctie van de patiënt?
- Wat is het beste moment om de medicatie in te nemen?
- Overleg met (Parkinson)verpleegkundige of neuroloog

Waar kan het apotheketeam bij helpen?

- Problemen met gebruik/innemen medicijnen
- Slikproblemen
- Problemen bij het openen van een verpakking
- Vragen over een bijwerking
- Twijfels over een medicijn
- Zorgen over een medicijn
- Als het overzicht kwijt is
- Als u denkt dat u teveel medicijnen krijgt
- Advies bij zelfzorg, denk bijvoorbeeld aan vitamines
- Advies over leefstijl
- Aandacht voor de mantelzorger

Neem gerust contact op met uw apotheek!

Soms:

ParkinsonNet apotheker

(bekijk de zorgzoeker)

Farmabuddy Parkinson

(vraag er naar in uw apotheek)

ParkinsonNet Zorgzoeker

Vul uw postcode of woonplaats in

[Over ons](#) [Veelgestelde vragen](#)

Gevonden ParkinsonNet-zorgverleners

[Bekijk kaart](#)

[Printen](#)

Filters Wis gekozen filters

Gewenste plaats

Oldenzaal ×

Maximale afstand tot zoeklocatie

1km **10km** 30km

Type zorgverlener

- Apotheker
- Diëtist
- Ergotherapeut
- Fysio- en oefentherapeut
- Logopedist

2 van de 47 resultaten gefilterd

Naam	Behandellocatie ∨	Behandelt ook aan huis	Telefoonnummer
 Nienke ter Woerds Apotheker	Medsen Apotheek Enschede Noord 8.39 km afstand	Nee	053 433 68 00
 Ilse Hövels Apotheker	Apotheek Koop 9.31 km afstand	Ja	074-2423465

Handige websites

- [Apotheek.nl](https://www.apotheek.nl)
- [Thuisarts.nl](https://www.thuisarts.nl)
- [Parkinson.nl](https://www.parkinson.nl)

Medicatiebeoordelingen of medicijn-APK

- Medicijngesprek met uw apotheker
- Samen kijken of het medicijngebruik beter en makkelijker kan
- De apotheker werkt samen met uw huisarts of specialist

Advies innemen medicatie

Vraag advies in de apotheek:

- Kijken samen naar een oplossing
- Medicijnen tegelijk innemen
- Innameschema samen aanpassen

Voorbeelden van hulpmiddelen:

- Weekdoos
- Baxter (medicijnrol)
- Herhaalservice
- Innamewekker

Zijn er nog vragen?

Samen met je apotheker alles op een rij zetten

Voorbeeld medicijnlijst bij ziekte van Parkinson

- Levodopa/benserazide 125mg 5 keer per dag (7:30 – 11 – 14 – 17 – 23 uur) 1,5 tabl
- Neupropleister 4 + 2mg (recente ophoging) 1 keer per dag
- Levodopa/carbidopa RET 125mg 1 keer per dag voor het slapen gaan
- Madopar disper zo nodig 1 tablet

Aanleiding voor het gesprek:

Mentale onrust na ophoging neupropleister, maar wel beter kunnen slapen

Wakker worden 's ochtends is vervelend, erg stijf

Rond 14:00 uur 's middags off klachten (stijf), richting eind van de avond ook vaak toename klachten.

Mogelijke oplossingen

Mogelijke oplossingen voor bovenstaande zouden kunnen zijn:

- Starten met een disper in de vroege ochtend (bij eerste keer wakker worden). Daarna het dagschema oppaken.
- Een zesde inname moment inlasten (bijvoorbeeld om 20 uur)
- De gift van 11 uur verhogen van 1,5 naar 2 tabletten
- Neupro pleister overdag 4 mg plakken, 's avonds 2 mg (bijvoorbeeld rond 20 uur) erbij en dan eventueel 's ochtends verwijderen.